

Vlaams
Parlement

ingediend op **708** (2015-2016) – Nr. 1
18 maart 2016 (2015-2016)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Caroline Bastiaens en Marius Meremans

over de Participatiesurvey 2014

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Ann Soete, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Herman Wynants;

Caroline Bastiaens, Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Kathleen Krekels, Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Manuela Van Werde, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Tine Soens, Freya Van den Bossche;

Imade Annouri.

INHOUD

I. Toelichting van het onderzoek	4
II. Bespreking.....	8
Gebruikte afkortingen	11
Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

Op 25 februari 2016 organiseerde de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over de Participatiesurvey 2014. De powerpointpresentatie met de resultaten van het onderzoek is terug te vinden als bijlage op de [dossierpagina](http://dossierpagina.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Op 3 maart 2016 bespraken de leden van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media de bevindingen in een gedachtewisseling met Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 709/1).

I. Toelichting van het onderzoek

Jessy Siongers, coördinator bij het Steunpunt Cultuur en promotor bij het JOP, licht de opzet toe. De survey werd uitgevoerd door de Steunpunten Cultuur (dat coördineerde), Media en Sport en het JOP. De dataverzameling gebeurde in 2014 op basis van een representatieve toevalsteekproef uit het Rijksregister. De steekproef werd in twee stappen getrokken. Eerst werden geografische clusters (op basis van postcodes) geselecteerd. Vervolgens werden binnen deze clusters individuen geselecteerd. Bij de selectie van de postcodes werd er rekening gehouden met het bevolkingsaantal van deze regio's, waardoor regio's met een groter inwonersaantal een grotere trekkingskans hadden dan dunbevolkte regio's. In de tweede fase werd er rekening gehouden met de non-respons in vorige surveys. Dit maakt dat in grootstedelijke gebieden waar doorgaans een hogere non-respons is, meer individuen werden getrokken.

Voor de uitvoering zond Dimarso ruim honderd interviewers uit, gespreid over ongeveer negen maanden om seizoeneffecten uit te sluiten. Zij namen 3965 mondelinge thuisinterviews van gemiddeld 65 minuten af, met een nettorespons van 58 percent. Er werd ook een schriftelijke vragenlijst achtergelaten, die door bijna 80 percent werd ingevuld.

De eerste meting vond plaats in de periode 2003-2004. De scope was beperkt tot het thema cultuurparticipatie. De tweede meting in 2009 omvatte meer thema's en bij de laatste meting kwamen er ook de thema's sport, jeugd en media bij, wat transversale analyses mogelijk maakt. Met de opeenvolgende resultaten kunnen vragen beantwoord worden over de evolutie van de participatie in het algemeen, maar ook specifieke vragen, bijvoorbeeld over de sociale kloof. Bijkomende informatie kan men vinden in twee boeken over de survey en op de website www.participatiesurvey.be.

John Lievens, promotor-coördinator van het Steunpunt Cultuur, bevestigt dat de databanken van de survey een schat aan gegevens bevatten voor verdere analyse in de aanloop van een eventuele volgende survey in 2019. Omdat nu drie metingen beschikbaar zijn, wordt het mogelijk om trends te schetsen, al geeft hij meteen aan dat drie meetpunten een absoluut minimum vormen. Dat de Vlaamse overheid middelen uittrekt voor een volgende meting, is dan ook positief.

Een grootschalig onderzoek over de trends in de Verenigde Staten tussen 1982 en 2002 moest nagaan of er sprake was van een meltdownscenario, met een dramatische daling van de participatiecijfers, een verlies van belangstelling bij de hogeropgeleiden en een verminderde aansluiting bij jongeren. Dit bleek niet het geval en hoewel er wel indicaties waren van een dalende participatie met name bij jongeren, bleven de opleidingsverschillen stabiel. Een vervolgonderzoek in de periode 2003-2012 liet daarentegen wel een daling van 65 tot 80 percent voor veel culturele activiteiten zien. Belangrijk zijn vooral de vermindering bij hogeropgeleiden en het massale afhaken van jongeren.

Ook in Nederland deed die trend zich voor, zij het later. De spreker toont een dia met een grafiek over de jaren 1983 tot 2007, die een stabiel patroon met vrij vlakke lijnen laat zien. In de volgende dia, over de periode na 2007, zijn wel algemeen dalende tendensen te zien, zeker en vast ook bij jongeren (zie bijlage).

Daarop gaat de spreker over naar de stand van zaken in Vlaanderen. Het onderzoek geeft de participatiefrequentie aan veertig verschillende activiteiten in een periode van zes maanden weer. Daaruit blijkt dat de non-participatie juist kleiner is geworden en dat de participatie licht is toegenomen, vooral bij de incidentele deelnemers. In tegenstelling tot de Amerikaanse en de Nederlandse, houdt de Vlaamse kunst- en cultuursector zich goed overeind.

Vervolgens gaat hij in op specifieke sectoren. Het bezoek aan kunstmusea en tentoonstellingen is sinds de vorige meting op ongeveer 20 percent gebleven. De incidentele participatie stijgt van 12 naar 14 percent. Andere musea en tentoonstellingen kennen een belangrijke opwaartse tendens van 18,6 naar 21,3 percent. Het bioscoopbezoek komt onder druk: de participatie daalt van 41,9 tot 38,8 percent, waarbij de frequente participatie daalt van 23,6 naar 15,7 percent en de incidentele participatie juist stijgt van 18,3 naar 23,1 percent. In dezelfde periode is ook de thuisconsumptie van films gedaald.

De deelname aan erfgoedactiviteiten is tussen 2004 en 2009 gestegen van 38,7 percent tot 48,1 percent en is sinds 2009 weer gedaald naar 40,5 percent. Drie meetmomenten is te weinig om een betekenisvol patroon te ontwaren. De piek in 2009 zou kunnen worden verklaard door de ontplooiing van beleidsinitiatieven.

Theater- en dansvoorstellingen vertonen een stabiel patroon: ongeveer een derde van de respondenten neemt hieraan deel. Interessant is dat de participatie toenam bij 65-plussers en drastisch afnam bij de jongere leeftijdsgroepen. Ook bij musical, shows, circusvoorstellingen, straattheater en comedy is de algemene daling vooral aan jongeren toe te schrijven.

Het bezoek aan de niet-klassieke concerten verdubbelde, terwijl ook de klassieke concerten zich goed weten te handhaven, zij het opnieuw met meer 65-plussers en minder jongeren. De spreker merkt op dat de aansluiting van de klassieke kunstensectoren bij de leefwereld van jongeren afkalft.

Amateurkunsten vertonen hetzelfde patroon als de erfgoedparticipatie, misschien om dezelfde reden. De spreker wijst in dat verband op een uitgebreid hoofdstuk in het tweede boek over de verklaring van leeftijdseffecten, waaruit dezelfde indicaties als in de Verenigde Staten naar voren komen. De jongere generatie gaat meer naar de bioscoop, maar mist de aansluiting met de echte kunstensectoren.

De sociale kloof blijft bestaan. De hoogst opgeleide groepen hebben acht keer meer kans om naar een klassiek concert te gaan dan de laagst opgeleide. Bezoek aan kunstmusea verloopt in dezelfde grootteorde. De spreker onderstreept dat dit statistisch gecontroleerd is voor leeftijds- en inkomensverschillen. Het betreft wel degelijk verschillen in cultuurbeleving naargelang het opleidingsniveau. Ook bij het bioscoopbezoek is de deelname van hogeropgeleiden dubbel zo groot.

Onverminderd is ook het effect van het cultuurkapitaal thuis. Wie uit een cultuurrijk milieu komt, heeft tot twee keer meer kans om zelf deel te nemen aan cultuur. Cultuureducatie op de middelbare school heeft een gelijkaardig en levenslang effect op de deelname aan meer kunstzinnige cultuuractiviteiten.

Jessy Siongers behandelt het lokale cultuurbeleid. Zowel het bezoek aan de bibliotheek als dat aan cultuur- en gemeenschapscentra blijft vrij stabiel. Het

eerste is na een lichte daling in 2009 bijna weer op het niveau van 2004. Ook hier blijven bij beide zaken de sociale drempels bestaan. Mannen vinden moeilijker de weg naar de bibliotheek. Bij het bezoek aan cultuurcentra spelen het inkomen en de activiteitsgraad in het verenigingsleven een rol. Het gezin blijft een van de belangrijkste socialisatiekanalen.

Naast het opleidingsniveau, zorgen ook gemeentelijke kenmerken voor (kleinere) verschillen. Deels biedt het aanbod zelf een verklaring, maar ook de bevolkings-samenstelling speelt een rol. Wat kinderen betreft, is vooral de sociale achtergrond van de ouders belangrijk voor de stap naar participatie. Hun eigen deelname is immers bepalend en die is dan weer beïnvloed door de bekende indicatoren opleiding en afkomst. Het lidmaatschap van vrijwel elke soort vereniging is gedaald sinds 2009, behalve bij sport. Ook hier is de sociale kloof aanwezig en zelfs groeiend.

Ze zoekt in op de participatie aan e-cultuur. In de surveyperiode zijn internetgebruikers vaker informatie gaan opzoeken over allerlei cultuurvormen. De stijging is opvallend groot bij cinema en film, popmuziek en boeken. Het minst vaak wordt het internet geconsulteerd over klassieke muziek en beeldende kunst. Onlineverwerving gebeurt vooral via het gratis downloaden, al maakt ook wel ruim 30 percent gebruik van het internet om tickets te kopen. De toename van het schermgebruik voor cultuur is algemeen. Deze is spectaculair groot bij stand-upcomedy, cabaret, pop-, rock- en jazzconcerten, en veel kleiner bij klassieke concerten, theater en dans.

John Lievens vult aan dat het lezen van boeken stabiel is gebleven en ook bij jongeren niet achteruitgegaan is.

Alles samengenomen, kan men 26 percent van de respondenten als thuisblijvers beschouwen die niet deelnemen aan cultuur buitenshuis, noch aan het verenigingsleven of aan sport. Ongeveer 21 percent neemt zeer actief deel aan verschillende aspecten. Een groep van 17 percent vormt de incidentele participanten. De spreker wijst op het fenomeen van de cumulatieve participatie, die de domeingrenzen van cultuur, verenigingsleven en sport overstijgt. Van de sporters is bijvoorbeeld 89,3 percent ook cultuurparticipant.

Lieve Bradt, coördinator van het JOP, stelt het onderdeel jeugdparticipatie voor. Het JOP is een interdisciplinaire en -universitaire samenwerking tussen UGent, VUB en KU Leuven, met als belangrijkste taak om eens om de vijf jaar een staat van de jeugd – tussen twaalf en dertig jaar – op te maken door middel van een bevraging met de JOP-monitor en de JOP-schoolmonitor. Voor de Participatiesurvey 2014 werden twee thema's gekozen, met name de cultuurparticipatie van ouders met hun kinderen en opvattingen over vrijetijdsbesteding, naast overlast door hangjongeren in de publieke ruimte. De neerslag daarvan is terug te vinden in drie hoofdstukken van het tweede boek.

Van alle surveyrespondenten waren er 859 tussen vijftien en dertig jaar oud, ongeveer gelijk verdeeld over de geslachten, hoofdzakelijk met een Belgische nationaliteit. Ongeveer een derde had een hoogopgeleide ouder. De grootste groep was tussen negentien en vijfentwintig jaar oud. Aan de jongeren werd gevraagd met welke frequentie zij het laatste jaar hadden deelgenomen aan activiteiten uit een lijst. De top drie blijkt voor de hele jongerengroep uit dezelfde te bestaan: rusten en ontspannen, huishoudelijk werk, vrienden ontvangen, al staat het tweede bij de jongsten wel lager.

De jongste groep blijkt het actiefst in het verenigingsleven, al zit een kwart in geen enkele. Bij deze groep neemt het lidmaatschap ook niet af, bij de oudere groepen wel. Sportverenigingen staan op de eerste plaats, gevolgd door

jongerenorganisaties. Iets minder dan een derde van de jongeren doet aan vrijwilligerswerk, voornamelijk binnen een jeugdvereniging of een sportclub.

Ouders met kinderen participeren niet minder. Kinderen vormen geen rem, maar zijn juist eerder een motor voor participatie. Als factoren noemt ze opleiding en opgegroeid zijn in een gezin met participerende ouders, in het bijzonder op lagere schoolleeftijd. Naar vrijwel alle activiteiten – behalve concerten – worden in meer dan de helft van de gevallen de kinderen meegenomen.

De onderzoekers peilden naar de opvattingen over vrijetijdsbesteding. Voor een groot aantal zaken blijkt daarover eensgezindheid te bestaan tussen ouders, zij het niet voor het zich bemoeien met die vrijetijdsbesteding door jongeren, noch voor het op de hoogte blijven of tijd vrijmaken om ze te brengen. Ook voor afspraken en opvolging bestaat eensgezindheid over sommige aspecten en verdeeldheid bij andere. Meer dan de helft van de ouders bevestigt dat er vrijetijds mogelijkheden voor kinderen zijn in de buurt, iets minder voor jongeren vanaf twaalf. Een belangrijke groep vindt de verkeersveiligheid een probleem.

De Participatiesurvey 2014 bevatte ook een vraag over rondhangende jongeren in groepjes zonder doel. De overgrote meerderheid van de respondenten is het erover eens dat dit gedrag van alle tijden is, al vindt meer dan de helft van de 65-plussers dit gedrag eerder iets van deze tijd. De meerderheid is van mening dat er steeds minder begrip is voor dit gedrag. Mensen met meer kwalitatieve intergenerationele contacten geven daarbij de voorkeur aan een informele boven een repressieve aanpak van hangjongeren.

Ike Picone, promotor bij het Steunpunt Media, bespreekt het mediagebruik. Omdat daarover nog geen longitudinale onderzoeksresultaten kunnen gepresenteerd worden, rekent ook hij op de voortzetting van de survey in 2019.

De oude media radio en televisie blijken nog steeds zeer hoog te scoren. Tegelijk bereikt de tablet wel al 35 percent van de Vlamingen en ook de smartphone wordt steeds belangrijker. Opgesplitst volgens leeftijd blijken televisie en radio ook bij jongeren nog steeds zeer aanwezig. Bij smartphones, tablets en spelconsoles is de kloof met de oudere leeftijdscategorieën groter. De nieuwe media komen dus eerder bovenop dan in de plaats van de klassieke media. Televisie blijkt het minst elitair medium. Bij de nieuwe media speelt de opleiding wel een rol. Of dat voor het inkomen het geval is, moet nog nader onderzocht worden. In elk geval blijft de digitale kloof een aandachtspunt. Zeker is dat min-35-jarigen vaker digitale media gebruiken en een veel voller mediarepertoire hebben.

De VRT heeft nog altijd een groot bereik en VTM is nog steeds de grootste commerciële zender. De zenders Vier en Canvas volgen. Bij de jongste leeftijdsgroepen moet Eén zijn leiderspositie wel afgeven aan VTM, Vier en 2BE.

De spreker zou graag het algemene bereik van 80 percent, dat maandelijks is, op een dagelijks niveau analyseren. Ook Radio 2 en Studio Brussel houden goed stand. Opmerkelijk is dat Studio Brussel zijn voornaamste bereik haalt bij de leeftijdsgroep tussen achttien en vierendertig jaar, terwijl MNM beter scoort bij de jongere groepen. Hij stelt vast dat de eerste groep voor zijn informatie niet per se naar een andere zender trekt, waardoor het belangrijk wordt dat de openbare omroep zijn nieuws zo goed mogelijk spreidt over de netten.

Van de bevroegden heeft 54 percent een Facebookaccount. Slechts 14 percent heeft een account op Twitter en 15 percent op LinkedIn. Voor de sociale media is de volgende opdeling veelzeggend: 91 percent bij de 15 tot 17-jarigen en veel minder bij de oudere leeftijdsgroepen. De hogeropgeleiden hebben meer toegang

tot deze kanalen. Ook bij de participatieve en gebruiksvriendelijke sociale media blijft de digitale kloof dus een aandachtspunt.

Online is vooral een platform voor informatie, communicatie en actualiteit. Veel lager scoren betalend muziek beluisteren en films bekijken, producten of diensten beoordelen en content delen. Gratis muziek beluisteren, haalt bij jongeren al meer dan 90 percent, gratis films 70 percent. Daarvoor betalen jongeren vaker dan 65-plussers, maar echte trekkers zijn ze niet. Voorlopig blijft YouTube veel belangrijker dan Netflix of Spotify. Misschien verandert dat zodra men een inkomen heeft. Ook hier manifesteert zich weer de opleidingskloof.

Vlamingen consulteren minstens maandelijks het televisiejournaal, het radiojournaal, de papieren krant en de computer. Niet minder dan 40 percent van de respondenten ontvangt nieuws via een zeer recent medium als Facebook. Bij jongeren is dit zelfs 82 percent. Daarnaast blijven de journaals op televisie en radio ook bij hen enorm belangrijk. Aan actieve journalistiek zoals online commentaar geven en personaliseren, doet slechts een minderheid. Ook hier komt de digitale kloof weer naar voren.

Slechts 10 percent van de respondenten heeft helemaal geen vertrouwen in journalisten. Een grote groep van ongeveer 60 percent beschouwt zich goed geïnformeerd door journalisten. Anders dan in de Verenigde Staten bestaat het basisvertrouwen dus nog. De bevroegden verwachten van journalisten goede en bevattelijk gebrachte informatie.

II. Bespreking

Lionel Bajart vraagt of de onderzoekers op basis van de eerste mediameting informatie hebben over de demografie van de respondenten die volgens de Digimeter geen enkel scherm in huis hebben.

Waarom is de participatiegraad van mensen met kinderen iets hoger? Welke mensen pleiten in de aanpak van hangjongeren voor meer zinvolle vrijetijdsbesteding in de buurt? Hij wil ook weten hoe jongerenoverlast gedefinieerd werd in de vragenlijst.

Miranda Van Eetvelde wil weten of de festivals bij de niet-klassieke concerten worden gerekend. Ze stelt een aantal vragen over het onderzoek bij jongeren. Hoe denken ouders over het uitrusten en ontspannen van jongeren? Hoe vaak bezoeken jongeren een jeugdhuis?

Wilfried Vandaele vindt de resultaten van de mediameting relatief omdat de onderzoekers het gebruik al meetellen vanaf één keer per maand. Anderzijds is het wel veelzeggend dat 30 percent van de respondenten niet eens één keer per maand een papieren krant opent.

Caroline Bastiaens vindt in de cijfers over het onlinegebruik geen relatie met het aanbod. Dat ze hoger zijn voor stand-upcomedy dan voor opera lijkt haar in dat licht evident. Werd er, wat de spreiding van het cultuuraanbod betreft, aan de respondenten ook gevraagd hoever ze zich willen verplaatsen? Waarin moet het beleid investeren om een toekomstige meltdown te vermijden? Wat moet er volgens de onderzoekers gebeuren om de band tussen de onderzoeksdomeinen cultuur, sport, jeugd en media in de survey te behouden?

Joris Poschet vraagt hoe de onderzoekers het begrip jongerenorganisatie gedefinieerd hebben, gezien het zeer lage percentage van 3,7 percent. Waarom beperkte het onderzoek zich tot de consumptie van de Vlaamse media?

Bart Caron vindt het merkwaardig dat de Vlaamse cultuurparticipatie een totaal andere tendens vertoont dan de buitenlandse. Hij is geïnteresseerd in een bron voor verdere vergelijking. Kunnen de geschetste vormen van participatie, die opvallend gelijklopen, indicatoren zijn voor de algemene maatschappelijke participatie?

Ike Picone antwoordt dat men op basis van de voorliggende, representatieve steekproef de niet-gebruikers demografisch kan bekijken, al is dat tot nu toe nog niet gebeurd. Hij beseft dat een keer per maand niet veel is, maar men wilde het eerste beeld breed opvatten. Verdere analyse op dagelijks niveau moet nog gebeuren.

Bij de inhoudelijke vragen over het mediagebruik zitten de buitenlandse media in de categorie 'andere', die niet boven 5 percent uitkwam. Verdere uitsplitsing daarvan is nog niet gebeurd.

Lieve Bradt geeft de definitie van hangjongeren: "Jongeren komen vaak in groepjes op straat samen om zonder doel wat rond te hangen. Sommige buurtbewoners en voorbijgangers kunnen zich hierdoor wel eens bedreigd of onveilig voelen.". De overgrote meerderheid van de respondenten (91,3 percent) schoof het zorgen voor meer mogelijkheden tot een zinvolle vrijetijdsbesteding naar voor. De keuze voor meer toezicht (door straathoekwerkers en buurtbewoners), eerder dan voor een repressieve reactie, wordt vooral beïnvloed door het hebben van meer kwaliteitsvolle interacties met jongeren. Dit antwoord wordt vaker gegeven door mensen die dit soort gedrag van alle tijden vinden.

Aan ouders werd niet gevraagd hoe ze zich verhouden tegenover jongeren die uitrusten. Bij de jeugdhuizen geven de cijfers informatie over het lidmaatschap en niet over de frequentie van het bezoek.

Jessy Siongers vult aan dat verveling bij jongeren wel onrechtstreeks ter sprake kwam in de beoordeling van stellingen over vrijetijdsbesteding. Hierbij werd gepeild of ouders het belangrijk vinden dat jongeren actief zijn of dat ze menen dat kinderen al te veel tot activiteiten gedwongen worden. Alle ouders vinden participatie wel belangrijk. Ouders met kinderen participeren vaak ook meer dan personen zonder kinderen omdat er ook heel wat activiteiten op kinderen gericht zijn. Bij theater is dat opvallend, maar ook voor bibliotheekbezoek van jongeren uit de lagere school.

Het genoemde percentage over jongerenorganisaties betreft de gehele populatie en geeft daardoor een vertekend beeld. Specifiek bij de jongerengroep gaat het om de helft.

John Lievens deelt mee dat festivals een onderdeel vormen van de veertig activiteiten die onderzocht werden in de survey. Bij de concerten zijn de festivals niet inbegrepen. Men kan wel de gegevens over festivals per genre terugvinden op de website. Festivals zijn seizoensgebonden. Dit heeft gevolgen voor de vergelijkbaarheid aangezien de onderzoekers bij de bevraging zijn overgegaan van zes maanden naar twaalf maanden als referentieperiode.

Het spreekt vanzelf dat men slechts kan participeren als er een aanbod bestaat. De regionale verschillen zijn kleiner dan de verschillen per opleidingsniveau of leeftijd. Mensen in de stad blijken in alle dimensies meer te doen dan daarbuiten, ook boeken lezen. In een grootstedelijke cultuur wordt meer geparticipeerd.

Hij treedt bij dat in deze meting ook algemeen maatschappelijke participatie wordt gemeten. Cultuurparticipatie onderzoeken, is de lakmoesproef van de sociale gelijkheid in de samenleving. Dat betekent ook dat men de lage

participatie van kansengroepen niet alleen in de cultuursector zelf kan oplossen. Uit deze en vele andere onderzoeken blijkt overduidelijk dat men daartoe niet zozeer moet investeren in meer cultuurhuizen als wel in onderwijs, en daar kunsten en cultuur in onderbrengen, niet alleen als vak, maar ook als methode om andere leerinhouden aan te brengen.

Tot slot bevestigt hij dat de band tussen cultuur, jeugd en media gerendeerd heeft in het onderzoek en hij pleit dan ook voor continuering ervan in een nieuw kenniscentrum. De link met sport is interessant, maar vertoont een stabiel patroon van samenhang. Anders dan in 2004 zijn deze keer ook geen vragen gesteld naar de motivatie voor de deelname aan kunsten en cultuur, juist omdat het aantal onderzoeksdomeinen is toegenomen. Een volgende survey zonder sport zou ruimte kunnen scheppen voor onderzoek naar belevingsaspecten, motivatie en bereidheid tot verplaatsing.

Op internationale congressen stelt hij vast dat de monden van buitenlandse collega's openvallen van verbazing. Zelfs in Nederland beschikt men niet over dergelijke rijke meetinstrumenten die zoveel detail toelaten. Recent besliste de overheid er zelfs om de sinds 1982 bestaande tijdreeksen stop te zetten. Er zijn dus geen internationale datasets ter vergelijking. De meting van Eurostat is nog te recent en roept bovendien vragen op.

Bart Caron dankt de sprekers voor hun boeiende toelichting van het onderzoek.

Bart CARON,
voorzitter

Caroline BASTIAENS
Marius MEREMANS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

Eurostat	statistical office of the European Union
JOP	Jeugdonderzoeksplatform
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
MNM	Vlaamse radiozender van de VRT
UGent	Universiteit Gent
VRT	Vlaamse Radio-en Televisieomroeporganisatie
VTM	Vlaamse Televisiemaatschappij
VUB	Vrije Universiteit Brussel